

Sven Broqvist Salpetersjuderiverkmästaren

Broquist, Sven.

Född 1764-03-23 i Skatelöv.

Död 1839-04-24 i Valö. Gift 1798-11-08 med

Maja Jansdotter

Född 1776-01-05

Död 1861-03-12 i Valö

Barn:

Per. Född 1799-03-07 i Lövsta bruksförs.

Jan. Född 1805-07-31 i Valö.

Olof. Född 1808-05-14 i Valö.

Anna-Maria. Född 181-04-09 i Valö

Sven. Född 1813-11-24 i Valö.

Kajsa. Född 1817-12-10 i Valö.

Medan Svens dräng håller elden vid liv så sitter Sven och tar igen sig ett tag. Han kanske funderar på sitt arbete som krävde god teori och praktiska kunskaper för att framställa en ren vara, fri från koksalt och föroreningar.

Kanske tänkte han också på krutbrukens prov av salpetern, de kunde ta ett stycke salpeter av ca 1/2 äggs storlek som placerades på en bräda och antändes med glödande kol. Om den var ren, brann den med blå, klar och kraftig låga och brände hål i brädan utan att aska blev kvar. Rykte lågan, röjde det förekomst av koksalt. Salpetern var oduglig om den inte brände hål i brädan.

Salpetersjuderiverksamheten

På Gustav Vasas tid började armén allt mer övergå till eldvapen. De laddades med krut, som till 75% innehöll salpeter, Salpeter fanns i stor koncentration under ladugårdar. Tidigare hade huvuddelen av det krut som användes inköpts från utlandet, men man såg nu behovet av att storskaligt börja tillverka eget krut i Sverige. Följaktligen förklarades jorden under ladugårdarna för krono regale. Alla bönder (prästerna såg till att ingen blev glömd) tvingades leverera sin ålagda kvot av salpeterjord tillsammans med aska, ved och kol till närmsta sjuderi. Denna skyldigheter ersattes 1634 av en salpeterskatt. Salpetersjudarna kom nu istället att själv hämta jorden under böndernas ladugårdar. Salpeterskatten ersattes 1801 av en skyldighet för varje mantal att årligen leverera 1/2 lispund salpeter till staten. 1830 upphörde salpeterskatten helt.

Bönderna ålades att ha trägol i ladugårdarna för att denna salpeterbildning skulle kunna ske. Sjudningen varade årligen från den 1 maj till 29 september. Bönderna klagade över dessa pålagor och över sjudarnas besök. Denna sjudning pågick under 6 -7 dagar eller tills ett ägg kunde flyta på ytan. Efter detta tillsattes kalk och aska vilket fick den ingående koksalten att kristalliseras och som därmed kunde avlägsnas. Därefter fick det hela svalna till ca 25 grader då salpetern började kristalliseras. Denna råsalpeter transporterades sedan till krutbruken.

Sjudarna hade rätt att ta bränsle för kokningen.

För att effektivisera och bättre kontrollera att all gödseljord togs tillvara tillsattes under den krigiska stormaktstiden speciella salpetersjudare, som reste omkring bland böndernas byar. De hade rätt att till och med låta sitt arbetslag bryta upp stallgolven om så skulle behövas. Dessutom skulle de hållas med mat och logi så länge arbetet pågick. När de var klara fick bönderna själva fylla på ny jord och eventuellt lägga nya golv i fähusen. De våldgästande statliga arbetarna, som vart femte år knackade på dörren, kallades föraktfullt "pissegubbar".

Salpetersjudarverkmästaren Sven Broqvist noteras i Valö husförhörslängder som född den 28:e mars 1764 i Skatelöfs socken, Kronobergs län. Enligt Skatelöfs dopbok föddes ingen Sven den dagen men däremot den 23 mars (någon gång felläst). Hans föräldrar var Per Ohlsson och Elin Pehrsson.

År 1787 har Sven flyttat till Uppland och han blir där 23 år gammal antagen som salpetersjudardräng vid det 12:e pannlaget inom salpetersjuderiverksamheten för Stockholm och Upplands län. Han arbetar som dräng under 6 år till 1793 då Salpetersjuderiverkmästaren för det 19:e pannlaget avgår som verkmästare,

Verkmästartjänsten vid det 19:e pannlaget övertas då av Sven. Salpetersjudarverkmästaren hade till uppgift att leverera salpeter från sitt ansvarsområde. Salpeter var en viktig ingrediens för krutframställning och det utvanns

bland annat ur jord indränkt i kreatursgödsel. Jorden kokades i stora kar och kristaller bildades vid kokningen. För att få den bästa kvaliteten på salpeterskristallerna så var det bland annat verkmästarens uppgift att prova när det var färdigt.

Den 8:e november 1798 sker vigsel mellan Maja Jansdotter och Sven, de bosätter sig vid Sångarbo i Valö socken hos Majas mor som är änka.

Deras första barn blir sonen Per som föds 1799, därefter år 1805 kommer Jan som följs av Olof år 1808 och Anna-Maja den 9:e april 1810 samt sonen Sven år 1813 och dottern Kajsa 1817. Tisdagen den

29:e november 1831 är det dubbelbröllop vid Valö, Sven är giftoman för sin dotter Anna-Maja som vigs med Per Wahlström. Även sonen och sockenskräddaren Olof Brokvist gifter sig denna dag med Greta Wahlström, syster till Per Wahlström.

År 1825 då Sven är 61 år får han avsked som salptersjudarverkmästare, han har då lärt upp sin son Per som fortsätter i sin fars fotspår. Sven och Maja bor under sin ålderdom kvar vid Sångarbo hos sonen Per. Den 24:e april 1839 dör Sven av Lungsot vid 75 år:s ålder. Maja bor kvar hos sonen till sin död den 3:e december 1861 då hon dör.

År 1838 den 6:te Maj blef på begäran af Enkan Maria Jansdotter i Sångarbo och Wahlö Sochen Bouppteckning hållen. Efter dess aflidnes man f.d Saltpetter Sjuderi Värkmästaren Sven Broqvist derstädes, Som med döden afgick den 24:de April detta år, och efter sig lemnade förutnemde Enka med 6 barn, Nembligen, Sönerna Saltpetter Sjuderi Verkmästaren. Per Broqvist, Johan, Olof och Sven. Samt döttrarna Anna Maria gifta med stat Torparen Pehr Wahlström på Prestgårds Egor vilka äro myndiga. Catharina omyndig, hvilkens rätt som förmyndare bevakas af nemde Pehr Wahlström. Egendomen Uppgafs af undertecknade i följande ordning Nembligen:

Silfver	Bancomynt	
1 sty Brännvinskalk	2,24	
1 par knäband spennen	0,32	3,8
Koppar		
1 sty kokkittel, en mindre kista	7,80	
2 sty fat 2 sty Skåhlar	3,32	
En Dricksflaska, en Brännvins dito	2,24	
En Gammal panna och en liten skopa	0,16	13,32
Thenn Bläck Och Jernsaker		
2 st fat, 3 st dito, Tallrikar, 1 ljustake	3,46	
En Tratt, 1 Rifjern och en lykta	0,12	
Ett strykjern, ett brödmått, 1 pannkakvändare.	0,18	
En Stekpanna, en dito liten kokpanna	0,28	
En g(amma)l Göspanna	0,30	
2 st Bihlor, en ved och 2 st handyxor	0,36	
3 st hackor	0,12	
En skyttel, 2 st Hållhakar	0,80	
En Bfot Ring och en Högaffel	0,30	6,22
Porcelain		
9 sty, bättre och semre Tallrikar	0,40	
2 par Thekoppar 1 dito skåhl	0,16	
Glas		
1 st Brännvins Carafin, 3 st Dricksglas	0,12	
2 st Små speglar, gl	0,10	1,30
Husgeråd		
Ett större och ett mindre skåp	3,0	
Ett Hörnskåp	0,32	
Ett brunmålat fällbord	2,00	
2 st dito sämre	0,36	
Ett väggur med fodral	2,16	
3 st Rödmålade karmstolar	1,0	
3 st drickstunnor gamla	2,32	
1 st eldjern	0,4	
2 st stora Thunnor	1,16	
2 st mindre Thunnor	0,24	
En Dragkvarn och ett baktråg	1,00	

Sångarbo som det ser ut idag

En stor Kista	0,12	
En Åkerharf, en Dragkjälke	1,24	
Ett par Väfstohlar och Rönnfrå	1,16	
En mortel, ett Graytlåck, en tång	0,24	
En Snickarbenk	1,00	
3 st sågar gamla, 4 st Borrar	0,42	
Ett par hyflar och borrar	3,00	
En kjarilhilla med skåpskänk gammal	0,12	26,38

Kläder

En Blå Råck, väst och Byxor	8,00	
En Svart Råck, väst och Byxor	10,00	
En Grå VadmalsRåck, Byxor och väst	4,00	
En gammal, svart Råck, Byxor och väst	4,00	
1 st öfverklädd pällströja	3,16	
3 st Semre Tröjor	1,24	
3 st dito västar	0,24	
1 par skinn och ett par dito Lärbyxor	0,18	
3 par strumpor, bettere och semre	1,16	
1 par stöflar gamla	1,00	
5 st skjortor	4,00	51,32

Diverse

2 st Bordsdukar gamla	2,0	
2 st Hattar och en vintermössa	1,36	
2 par Glasögon gamla	0,40	
2 st behållna lakan	2,00	
En skinnfäll, ett täcke och 1 madrass	1,4	
En Brandspruta och en Spanskrör	2,60	
En Korg och en bokhylla	0,14	
Ett par gamla skidor	0,20	
En Säng med skåp och omhängen	1,40	
18 st Böcker	0,24	
5 st stenfat	0,20	
4 st Halsdukar, 6 st nattkoppar	1,16	
1 par Söm Wantar	0,80	
2 st Ull saxar	0,12	
Ett gammalt skrin utan lås	0,80	53,40

Creatur

En ko	11,00	
En tacka med lamb	2,00	13,00

Hus

Alla befintliga hus som tillhört den aflidne, värderas nu till samma pris som han har anordnat medan han lefde till sin son,	120,00	
För en odling som är inköpt af Olof Lustig i Stybo	24,00	
1838 års Gratial eller pension utaf Kongliga Majjtt och Kronan	12,00	156:-

Summa: 274,20

Belöper Således till de fattiga efter 1/8 16,6 vilket kvitteras av Wagner

Skuld till sonen Per Broqvist för begrafningskostnader m.m Enl. Räkning 29,22

Att allt sammans är Riktigt uppgifvet och ingenting med vett och vilja undandöljt det kan vi under Edlig förbindelse bestyrka om så påfordras. Enkan Maria X Jansdotter Sonen Per IX Broqvist Bägge uppgifvare Som tillkallade Bouppteckningsmän Erik Mattsson i Uckle f.d Nämndiman och A. Gellerberg f.d Klockare

På min sida

Några ättlingar till Sven

På din sida

